

DECLARAȚIA

Platformei Naționale a Republicii Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic cu privire la programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova

Adoptată în cadrul Adunării Generale a Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic
Bruxelles, 6 decembrie 2019

Organizațiile semnatare, membre ale Platformei Naționale a Republicii Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova, investit în noiembrie 2019 și condus de Ion CHICU, nu include o serie de reforme din agenda Guvernului precedent, condus de Maia SANDU. În opinia organizațiilor semnatare, acest fapt pune în pericol implementarea reformelor veritabile în domeniul dezvoltării durabile, justiției, combaterii corupției, consolidării independenței instituțiilor de drept, îmbunătățirea situației mass-media și protecției mediului înconjurător. În același timp, prioritatea din programul de activitate al Guvernului CHICU îndreptată spre limitarea participării organizațiilor societății civile (OSC) în procesul decizional este contrară principiilor care stau la baza unei democrații funcționale.

La 6 noiembrie 2019, Guvernul SANDU și-a [angajat răspunderea](#) pentru modificarea Legii cu privire la Procuratură, pentru a asigura alegerea unui procuror general independent. La 12 noiembrie 2019, deputații Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) și ai Partidului Democrat din Moldova (PDM) au votat [moțiunea de cenzură împotriva Guvernului](#) condus de Maia SANDU și Guvernul a fost demis în consecință. Peste doar două zile, la 14 noiembrie 2019, Parlamentul a acordat [vot de încredere unui nou cabinet de miniștri](#), condus de Ion CHICU. În aceeași zi, cabinetul de miniștri a depus jurământul și a publicat [Programul Guvernului](#), care prevede activități până la alegerile prezidențiale care ar trebui să aibă loc în toamna anului 2020.

Organizațiile semnatare își exprimă îngrijorarea în legătură cu faptul că Programul de activitate al Guvernului CHICU, susținut de PSRM și PDM, nu asigură continuitate cu privire la angajamentele asumate de Guvernul SANDU și susținute de societatea civilă și principalii parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova, care au permis obținerea suportului financiar al Uniunii Europene. În speță, Programul de activitate al Guvernului CHICU nu conține politici cruciale pentru domeniul justiției, combaterii corupției, pentru consolidarea independenței instituțiilor de drept, a mass-media, pentru protecția mediului înconjurător și libera funcționare a organizațiilor societății civile, reflectate în [Planul de acțiune pentru 2019-2020](#) al Guvernului SANDU. Aceste politici au fost, de asemenea, agreeate cu societatea civilă și confirmate prin [înțelegerea politică](#) privind obiectivele tranzitorii ale Guvernului, Președinției și Parlamentului, inclusiv ale fracțiunilor PSRM, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Partidul Platforma Demnitate și Adevăr (PPDA) la 16 septembrie 2019.

Programul de activitate a Guvernului CHICU prevede obiectivul elaborării unei noi Strategii naționale de dezvoltare (SND) „Moldova 2025”, în condițiile în care un proiect al SND Moldova 2030 a fost elaborat în conformitate cu Agenda Globală 2030 și obiectivele Acordului de Asociere UE-Moldova cu suportul partenerilor de dezvoltare, societății civile și al comunității de experți. Deși a fost aprobat de Guvernele precedente în versiuni adaptate, Parlamentul și Președintele Republicii Moldova au respins documentul respectiv în mai multe rânduri. Considerăm important de a reveni la versiunea precedentă a SND „Moldova 2030”, actualizarea acesteia, aprobarea în termeni proximi de Guvernul Republicii

Moldova și adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova în rezultatul unui proces inclusiv de consultare publică cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova.

În domeniul justiției, Programul Guvernului nu conține referințe privind necesitatea elaborării unei noi Strategii în domeniul justiției. Programul nu prevede măsuri veritabile privind consolidarea independenței judecătorești, cum ar fi modificarea Constituției în vederea anulării termenului inițial de numire a judecătorilor pe 5 ani, anularea numirii judecătorilor Curții Supreme de Justiție de Parlament și modificarea componenței și a modului de constituire a Consiliului Superior al Magistraturii. Programul de asemenea nu prevede abrogarea art. 307 din Codul penal al Republicii Moldova, în baza căruia numeroși judecători au fost urmăriți penal în mod selectiv. Programul nu include nici obiective menite să asigure continuarea implementării Legii nr. 76 din 21 aprilie 2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești. Lipsesc, de asemenea, referințe privind îmbunătățirea proceselor de selecție și promovare a judecătorilor în mod transparent și pe bază de merit.

Însă Programul Guvernului include unele măsuri de politici mai puțin clare și potențial periculoase pentru consolidarea unei justiții independente, eficiente și credibile. Spre exemplu, se propune reorganizarea Consiliului Superior al Magistraturii și a organelor din subordinea acestuia în „*vederea selectării de noi membri care să dispună de suficientă credibilitate și legitimitate pentru implicarea în procesul de reformare a justiției*”. La prima vedere, această măsură ar trebui să sugereze continuarea obiectivului de evaluare și selecție a judecătorilor în calitate de măsură primordială pentru reforma justiției, însă nu este clar care va fi impactul scontat și cum reorganizările în forma sugerată pot afecta mandatul persoanelor alese în aceste organe. De asemenea, se propune „*plafonarea numărului de acțiuni procesuale la care poate participa un avocat pe parcursului unei săptămâni*”. O asemenea abordare poate afecta grav calitatea serviciilor acordate de avocați, libertatea profesională și, respectiv, independența acestora. Programul mai include inițiativa de creare a unei instanțe judecătorești anticorupție, abandonată de guvernele precedente. Considerăm că în contextul actual al Republicii Moldova, nu există un volum suficient de dosare pentru o instanță judecătorească anticorupție. Concentrarea cauzelor de corupție într-o singură instanță judecătorească riscă să ducă la concentrarea intereselor și controlului asupra acelei instanțe, știrbind și mai mult din credibilitatea și independența acesteia, dar și afectând eficiența luptei cu corupția la nivel înalt, mai ales în lipsa unui mecanism credibil de evaluare și selecție a candidaților pentru o astfel de instanță extraordinară.

În domeniul anti-corupției, Programul Guvernului nu conține niciun obiectiv care ar viza cadrul legal și practica verificării averii și intereselor funcționarilor publici, cu accente pe funcționarii de rang înalt și eficientizarea mecanismelor de luptă cu corupția de nivel înalt și a cauzelor de rezonanță. Lipsesc referințe cu privire la îmbunătățirea cadrului legal în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor.

În ceea ce privește cooperarea cu societatea civilă, Programul Guvernului prevede doar o acțiune: „*Consolidarea rolului de watch-dog al organizațiilor societății civile și neadmiterea implicării lor în activități politice*”. Restricția inclusă în Programul de Guvernare de neadmitere a implicării OSC-urilor în activități politice contravine [standardelor internaționale](#) și neagă dreptul OSC-urilor de implicare în activități de politici publice și de participare la dezbaterile pe subiecte de interes public. Ca și orice persoană sau entitate, OSC-urile au dreptul la libertatea de exprimare cu privire la toate problemele de importanță publică, inclusiv legislația existentă sau propusă, precum și politica și acțiunile statului. Discursul public privind limitarea spațiului de activitate al OSC-urilor contravine principiilor democratice și ale statului de drept, precum și obligațiilor asumate prin Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care încurajează implicarea tuturor părților interesate relevante, inclusiv a OSC-urilor, în elaborarea politicilor și reformelor din Republica Moldova. De asemenea, Parteneriatul Estic recunoaște societatea civilă ca partener în relația statelor membre cu

Uniunea Europeană. De asemenea, Programul nu include obiective cu privire la transparența decizională, consolidarea unui climat favorabil de activitate și dezvoltare a societății civile în Republica Moldova și implicarea organizațiilor societății civile în elaborarea documentelor de politici publice. În sfârșit, este îngrijorător că partidele care au susținut Programul de activitate al Guvernului CHICU nu au inclus obiectivul implementării legii cu privire la organizațiile necomerciale, care trebuia demult adoptată de Parlament în lectură finală.

Programul Guvernului include doar câteva prevederi sumare cu privire la **drepturile omului**, lipsind un capitol dedicat acestui domeniu deosebit de important. Programul nu include nicio acțiune în vederea ajustării cadrului legal cu privire la asigurarea egalității, inclusiv a mecanismului național de prevenire și combatere a discriminării, deși acesta este un domeniu pe agenda publică de mai mulți ani. În același timp, programul Guvernului nu include **acțiuni dedicate tinerilor** și participării acestora în procesele decizionale semnificative. Reiterăm că interesele tinerilor necesită o abordare transversală, nefiind limitată la activități sportive, culturale și de educație așa cum se prezintă în programul Guvernului CHICU. În acest sens, este necesar de a continua procesul de constituire și asigurare a funcționalității Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret, a Comisiei interguvernamentale pentru politicile de tineret și instituirea comisiilor de co-management la nivel local.

Programul Guvernului CHICU nu include prevederi dedicate domeniului **mass-media**, deși acest domeniu este afectat de numeroase probleme, cum ar fi lipsa independenței editoriale a radiodifuzorului public, concentrarea proprietăților asupra mass-media, concurența neloială pe piața de publicitate, limitarea accesului la informație, lipsa facilităților fiscale pentru dezvoltarea instituțiilor media, etc. Deși **calitatea mediului** în Republica Moldova este alarmantă la capitolul ape, păduri, deșeuri, aer, Programul Guvernului nu conține acțiuni privind implementarea dezvoltării durabile, protecției mediului și adaptării la schimbările climatice. OSC-urile au solicitat Guvernului CHICU includerea în Programul de activitate a angajamentelor cu privire la [îmbunătățirea situației mass-media](#) și [protecția mediului](#), dar nu au primit vreun răspuns la solicitarea lor până în prezent.

În contextul celor menționate, Programul Guvernului CHICU stabilește angajamentul Guvernului de a aproba „într-un termen de 30 de zile de la instaurare, un Plan detaliat de acțiuni, cu termene clare de implementare, indicatori de performanță cuantificabili, precum și instituții și funcționari responsabili de implementarea acțiunilor incluse în Plan”. **În acest sens, solicităm Guvernului Republicii Moldova să respecte toate procedurile legale cu privire la transparența decizională și de consultare publică a proiectului Planului de acțiuni al Guvernului în vederea includerii domeniilor prioritare, care reflectă angajamentele Republicii Moldova prevăzute de Acordul de Asociere UE-Moldova și Agenda Globală 2030 pentru asigurarea funcționării instituțiilor democratice și statului de drept, respectarea drepturilor fundamentale ale omului și dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.**

Sperăm că, de această dată, procesul de aprobare al Planului de Acțiuni al Guvernului nu va repeta aceeași practică îngrijorătoare și netransparentă cu ignorarea rigorilor procesului legislativ și a transparenței decizionale, fără implicarea în procesul decizional a tuturor actorilor interesați, inclusiv a societății civile, după cum a avut loc în cazul aprobării proiectului de Lege cu privire la bugetul de stat pentru anul 2020.

Totodată, amintim că, în perioada anilor 2016-2019, după cum a notat [Parlamentul European](#), Moldova a fost „un stat capturat de interese oligarhice cu o concentrare a puterii economice și politice în mâinile unui grup mic de oameni care își exercită influența asupra parlamentului, guvernului, partidelor politice, administrației de stat, poliției, sistemului judiciar și mass-media”. Guvernul CHICU a fost investit tot cu votul deputaților PSRM și PDM. La 8 iunie 2019, Parlamentul Republicii Moldova, inclusiv deputații PSRM, au adoptat [Declarația cu privire la recunoașterea caracterului captiv al](#)

[statului Republica Moldova](#), care prevede, printre altele, că „instituțiile de stat și de drept ale țării au fost capturate” și că „cetățenii acestei țări sunt sufocați de corupția endemică, de furturile și privatizările ilicite din avutul public, de controlul total asupra sistemului judecătoresc, exercitat de oligarhie și de numeroasele atacuri asupra drepturilor și libertăților cetățenești.” Semnatarii declarației au constatat că „edificarea statului de drept este o prioritate absolută și că numai pe această cale putem opri alunecarea Republicii Moldova spre dictatură. Numai prin scoaterea statului din captivitate vom putea lansa politici pentru soluționarea problemelor social-economice ale cetățenilor. Numai prin restabilirea încrederii cetățenilor în funcționalitatea statului vom putea opri exodul masiv al oamenilor, care a devenit un pericol existențial pentru Republica Moldova”. Astfel, așteptarea noastră este că Guvernul Republicii Moldova va demonstra prin acțiuni concrete și un Plan de Acțiuni inclusiv, asigurarea continuării proceselor de reforme inițiate în iunie 2019, și nu revenirea la situația precedentă.

În contextul celor enunțate, **organizațiile semnatare, membre ale Platformei Naționale a Republicii Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, solicită Guvernului Republicii Moldova:**

1. Respectarea principiilor europene de administrare publică, a legislației cu privire la actele normative și a transparenței decizionale în procesul de elaborare și aprobare a Planului de Acțiuni al Guvernului, având în vedere obiectivele **Acordului de Asociere UE-Republica Moldova și Agendei Globale 2030**, în special acțiuni prioritare care ar viza dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova, buna guvernare, domeniul justiției, anticorupție, prevenirea și combaterea spălării banilor, asigurarea drepturilor omului și funcționarea organizațiilor societății civile, precum și îmbunătățirea situației mass-media potrivit [solicitării anterioare](#) a OSC-urilor de media și protecția mediului înconjurător și adaptarea la schimbările climatice potrivit [solicitării anterioare](#) a OSC-urilor de mediu;
2. Continuarea reformelor sistemice orientate spre consolidarea instituțiilor democratice, a democrației și statului de drept în Republica Moldova;
3. Cooperarea transparentă cu societatea civilă și garantarea unui spațiu favorabil de activitate, dezvoltare și implicare a acesteia în activități de monitorizare și promovare a politicilor publice.

Membrii Platformei Naționale din Republica Moldova a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic își exprimă disponibilitatea de a contribui la atingerea acestor obiective și dorința de a se implica la toate etapele de consultare pentru a oferi propuneri de politici publice tuturor actorilor implicați în procesul de luare a deciziilor în Republica Moldova.